Het 'Onze Vader'
(2) Geef ons vandaag het brood dat wij nodig hebben

Lezing

Wanneer jullie bidden, doe dan niet als de huichelaars die graag in de synagoge en op elke straathoek staan te bidden, zodat iedereen hen ziet. Ik verzeker jullie: zij hebben hun loon al ontvangen. Maar als jullie bidden, trek je dan terug in je huis, sluit de deur en bid tot je Vader, die in het verborgene is. En jullie Vader, die in het verborgene ziet, zal je ervoor belonen. Bij het bidden moeten jullie niet eindeloos voortprevelen zoals de heidenen, die denken dat ze door hun overvloed aan woorden verhoord zullen worden. Doe hen niet na! Jullie Vader weet immers wat jullie nodig hebben, nog vóór jullie het Hem vragen. Bid daarom als volgt:
Onze Vader in de hemel,
laat uw naam geheiligd worden,
laat uw koninkrijk komen,
laat uw wil gedaan worden
op aarde zoals in de hemel.
Geef ons vandaag het brood
dat wij nodig hebben.
Vergeef ons onze schulden,
zoals ook wij vergeven
wie ons iets schuldig is.
En breng ons niet in beproeving
maar red ons van het kwaad.
Want aan U behoort het koningschap,
de macht en de majesteit,
in eeuwigheid. Amen

Mt 6,5-13 (NBV21)

Overweging

Beste vrienden in De Lier,
In deze viering over het "Onze Vader", kunnen jullie mij vragen: wat is bidden? Wat moet ik zeggen? "Heer leer ons bidden", vroegen destijds de apostelen aan Jezus want zij wisten het blijkbaar ook niet. En het overgeleverde antwoord was het Onze Vader, dat het kerngebed van het christendom geworden is, al dan niet letterlijk door Jezus uitgesproken zoals het in de teksten staat. Graag wil ik nu mijn gedachten laten gaan over twee zinsneden: *"Uw wil geschiede"* en "*Geef ons heden ons dagelijks brood*". [1] Waarbij het tweede uit het eerste voortvloeit.

"*Uw wil geschiede*". [2]
Niet evident zou ik zeggen. Het lijkt diametraal te staan tegenover ons hedendaags levensgevoel van vrijheid, zelfontplooiing, zichzelf mogen zijn. Nu mijn leven grotendeels achter de rug is, mijn actief leven helemaal, kan ik daar achteraf al eens over mijmeren maar toen ik 18 was bad ik een variant: "Heer God, ik zal U niet uit het oog verliezen maar eerst ga ik mijn eigen weg kiezen". Zo iets. Velen hebben wellicht de kerk verlaten omdat ze dat zinnetje: "Uw wil geschiede" niet meer kunnen begrijpen en al helemaal niet meer willen aanvaarden.

[1] We gebruiken hierbij de formuleringen zoals ze in het gebed 'Onze Vader' voorkomen. Deze formulering gaat terug op de Willibrordvertaling van de bijbel uit 1975. De Nieuwe Bijbelvertaling uit 2021 wijkt daar enigszins van af.
[2] Mt 6,10b – Willibrordvertaling 1975; idem in de geheel herziene uitgave van 1995

Bovendien is het een gevaarlijk, kort zinnetje, zo zonder gebruiksaanwijzing. Wat is Gods wil? Wat wil Hij met mij, van mij? Moet ik dat raden of zal Hij een teken geven? Hoe doorbreekt Hij voor mij zijn stilte als ik voor zware beslissingen of levenskeuzes sta? Heeft Hij het verplichte antwoord op mijn gewetensvragen? En velt Hij over mij zijn oordeel vanuit zijn goddelijke wil? Kijkt Hij scherp toe naar wat ik eet, bepaalt Hij wat rein is en onrein? Bepaalt Hij de handelingen die moeten gesteld worden of omgekeerd verboden zijn? Kan ik fatalistisch zijn wil inroepen als bij een aardbeving mijn huis instort? (Inch Allah) Of schreeuwen dat alleen God ons kan helpen als ik gebombardeerd word? Mag ik Gods wil herkennen in mijn overwinning ('Gott mit Uns' en Poetin met zijn kaars) of moet ik die zelf ten uitvoer brengen met een bommengordel te midden van een drukke massa "ongelovigen" ('Allahoe Akbar'). Kan ik zijn Heilige Bijbel inroepen om de tegenstander te herleiden tot het absolute kwaad, het Bijbelse Amalek, en om het vijandig volk uit te roeien zoals geschreven staat: "zodat er aan hen zelfs geen herinnering meer overblijft"? Herkennen jullie iets?

Gevaarlijk zinnetje. Wie vertrouwt dat nog?

Laat ons dus niet bidden… alsof God bepaalt hoe we ons leven concreet moeten inrichten, alsof het antwoord op een gewetensvraag uit de hemel zal vallen, alsof we zullen achtervolgd worden door een jaloerse God en we dus niet zélf een antwoord moeten zoeken. Laat ons zeker niet schijnheilig "bidden" tot God waar het ongepast is, laat mij liefst bidden dat alle misverstanden mogen verdwijnen die het echte gebed verduisteren en God, als Hij bestaat, te schande brengen.

En als de mist van het misverstand is opgetrokken, hoe kunnen we toch bidden en diepgemeend zeggen: "Onze Vader, Uw Wil geschiede". Hoe kunnen we het vertrouwen herwinnen dat daartoe nodig is?

Laat ons er vooreerst van uitgaan dat de wereld geseculariseerd is, dat bidden tot een ongekende God een vreemde gedachte geworden is en dat het seculiere gebed, als ik dat zo mag noemen, een levenshouding is. Een houding van vrede met zichzelf en vrede toewensen aan een ander, liefst aan alle anderen. Het is niet zozeer een antwoord op de vraag: "wat moet ik doen"? Het gaat niet om moeten of niet mogen, en als het van moeten is dan heeft het handelen overigens weinig diepere betekenis. Wat we nodig hebben is eerder een passiviteit in de zin van zich even terugtrekken, ontvankelijk worden, het leven op zich laten afkomen en geen angst hebben voor wat verlies of voor de confrontatie met wat misschien fout gaat met mijzelf. Ruimte maken, tijd geven en open staan voor de wereld om ons heen, voor al die mensen, medemensen, dat kan onze blinde ogen openen, ons toelaten de nood, het leed en ook de vreugde van de ander te herkennen, dat zal een houding worden en een daad van vertrouwen en die houding en dat handelen zal op zijn beurt vertrouwen inboezemen en een verlangen wekken om het goede te doen als de vraag zich stelt. *"Alles komt goed*" zei Martine Tanghe bij haar vertrek en toen leefde ze al onder de dreiging van ziekte en ze zei het aan ons allen, uiteraard overheersend veel ongelovigen, en iedereen werd erdoor geraakt. Ontvankelijk open staan voor het leven zoals het op ons af komt en zonder fatalisme kunnen zeggen "kome wat komt", ik heb nog iets op overschot. Leven in het besef dat je eigen leven ertoe doet, erop vertrouwen dat het goed is om goed te zijn, dat het niet erg is als je al eens bedrogen uitkomt. Voor de gelovige wordt dit de grond onder zijn voeten om tot gebed te komen, zijn God "Vader" te noemen en te kunnen zeggen "Uw Rijk kome, Uw Wil geschiede". Een houding van ultieme nederigheid in het besef dat we terzelfdertijd de unieke uitverkorene van de Vader zijn, uitverkoren om medemens te zijn onder zovelen.

"*Geef ons heden ons dagelijks brood*" [3], dat zal de beloning zijn.

Intrigerend in dit zinnetje is het woord "dagelijks". Het zou kunnen geïnterpreteerd worden als de banale boterhammetjes, de dagdagelijkse menselijke behoeften. In het verhaal van de broodvermenigvuldiging werd er aan dat dringende cateringprobleem snel en wonderlijk voldaan en was er tenslotte brood voor iedereen. De dagen nadien kwam een menigte op Jezus af om het mirakel nog eens over te doen en in de miraculeuze overvloed te delen. Dit dagelijkse brood is in ons leven uitermate belangrijk, als basisbehoefte onontbeerlijk. Hoewel er in onze maatschappij reeds veel gebeurt op het vlak van hulp en herverdeling van overvloed, zowel structureel als privé en in vrijwilligerswerk, zou het vandaag nog beter kunnen, zouden de mensenrechten opnieuw en overal gerespecteerd kunnen worden en zouden in Brussel geen migranten meer buiten slapen en hun tentjes niet afgepakt worden.

Maar het dagelijks brood waarover Jezus sprak had blijkbaar toch een andere dimensie en de menigte die dacht te kunnen profiteren van wat ze beschouwden als "het manna dat uit de hemel kwam" wordt terecht gewezen. Niets brood uit de hemel: "*Jullie hebben enkel het brood gegeten dat de honger stilt*" zegt Jezus in het evangelie en verder: "*Wat Mozes u gaf was niet het brood uit de hemel, het heeft enkel de honger gestild en later zijn ze toch allemaal gestorven*". Wablief? Manna uit de hemel? Broodvermenigvuldiging? Allemaal fake news, nadien toch allemaal weer honger, allemaal gestorven.

En wat volgt is het mysterie van het evangelie: "*Werkt niet voor het voedsel dat vergaat maar voor het voedsel dat blijft om eeuwig te leven en dat de Mensenzoon u zal geven*", "*Ik ben het brood des levens. Dit brood daalt uit de hemel neer opdat wie ervan eet niet sterft*" .

Ik weet zelf niets over het leven na de dood maar ik heb het aanvoelen dat de letterlijke lezing van deze teksten ("Jezus als enige heil" en "eeuwig leven na de dood") ook tot veel misverstanden met noodlottige historische repercussies heeft geleid. Het brood uit het Onze Vader "dat wel uit de hemel neerdaalt" kan nochtans goed begrepen worden en verwijst naar wat we niet zelf kunnen aanmaken maar toch broodnodig hebben om ons leven en dat van onze medemensen tot vervulling te laten komen. Het is het leven dat we ontvangen als "*genade*". Niet enkel op zondag of bij bijzondere gelegenheden maar dagelijks. Door er ontvankelijk voor te zijn en in geloof de belofte te herdenken zullen we leven in vrede. Zo zijn we, liefst ongemerkt en geleidelijk, transparant geworden voor het licht dat als genade uit de hemel schijnt en worden we stilaan de mens waarvan anderen zullen zeggen dat hij goed was, zonder dat hij het zelf beseft en ondanks al zijn fouten en gebreken, wie weet zijn vergissingen en zelfs misstappen. Genade. Hoewel als begrip niet meer populair en niet meer als dusdanig benoemd herkennen ook niet-gelovigen vandaag nog het begrip genade, bijvoorbeeld als zij in hun leven beproefd worden en er moedig en zonder rancune doorheen gaan zeggende: "alles komt goed".

Of zoals Jezus zegt: *"Niets van wat de Vader mij gegeven heeft laat ik verloren gaan"* (Joh 6,39)

Jacques Goethals
De Lier, Brugge, 14 januari 2024

[3] Mt 6,11 – Willibrordvertaling 1975